

Utlåtande 2002:78 RIV (Dnr 1280/98, 662/99)

En bättre barnomsorg

Motion av Annica Dominius (c) (1998:92)

Förskolan - första steget i det livslånga lärandet

Motion av Annika Billström m fl (s) (1999:21)

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta att

1. anse motion 1998:92 om bättre barnomsorg av Annica Dominius (c) besvarad med vad som anförs i detta utlåtande
2. anse motion 1999:21 om förskolan av Annika Billström m fl (s) besvarad med vad som anförs i detta utlåtande.

Föredragande borgarrådet Jan Björklund anför följande.

Ärendet

Annica Dominius (c) har i motion 1998:92, *bilaga 2*, framfört synpunkter om att barnomsorgen inte har uppmärksammats tillräckligt under den tidigare mandatperioden. Barngrupperna har blivit större och antalet vuxna per barn har minskat. Enligt motionären har friheten att välja enskild verksamhet eller att välja olika former av barnomsorg minskat i flera stadsdelar. En annan synpunkt är att barnomsorgstaxan ska förändras till förmån för föräldrar med låga inkomster.

Annika Billström m fl (s) har i motion 1999:21, *bilaga 3*, tagit upp ett antal punkter avseende förskolans verksamhet såsom barngruppernas storlek, genomförande av förskolans läroplan, vikariesituationen, övergången mellan

förskola och skola, brukarinflytande, taxesättning samt tillsyn av såväl enskild som kommunal verksamhet.

Remisser

Motion 1998:92 om en bättre barnomsorg

Motionen har remitterats till stadsdelsnämnderna i Kista, Kungsholmen, Enskede-Årsta och Farsta för yttrande.

Kista stadsdelsnämnd instämmer i de flesta förslagen som framförs i motionen.

Kungsholmens stadsdelsnämnd skriver i sitt remissvar att man i huvudsak redan arbetar i enlighet med motionens grundprinciper.

Enskede-Årsta stadsdelsnämnd delar bland annat motionärens synpunkt att valfrihet skall råda inom stadens barnomsorg. Staden bör garantera lika villkor för såväl alla kommunala som privata verksamhetsformer inom barnomsorgen.

Farsta stadsdelsnämnd delar flera av motionärens uppfattningar och arbetar efter de föreslagna principerna sedan länge.

Motion 1999:21 om förskolan

Motionen har remitterats till stadsdelsnämnderna i Kista, Norrmalm och Farsta för yttrande.

Kista stadsdelsnämnd anser bland annat att motionens förslag om handledning och fortbildning av personalen inom förskolan är bra.

Norrmalms stadsdelsnämnd anför bland annat att en översyn av systemet med deltidsschablon över staden bör genomföras. Detta för att förbättra förutsättningarna för en långsiktig planering och budgetering på enheterna inom förskoleverksamheten.

Farsta stadsdelsnämnd anför bland annat att förskoleplanen och budgeten ska vara de centrala styrdokumentet för förskolan. Nämnden anför också att flera av de förslag som motionen behandlar redan planeras eller är genomförda i Stockholms förskolor.

Mina synpunkter

Stockholm har nu, som första kommun i Sverige utarbetat en förskoleplan. I denna berörs många av de faktorer för en bättre förskola som motionerna tar upp.

OECD anser att Sverige har världens bästa förskolor. Föräldrarna är generellt sett mycket nöjda med sitt barns förskola. Hela 87 procent av föräldrarna i Stockholm är nöjda eller mycket nöjda enligt den senaste brukarundersökningen för förskolan.

Förskolan är idag en del av skolväsendet. Den har höga pedagogiska ambitioner och är en del av det livslånga lärandet. Från att ha varit en omsorgsform för barn vars föräldrar förvärvsarbetar har den alltmer utvecklats till en verksamhet med tydliga pedagogiska ambitioner där barnets utveckling står i fokus. Den relativt nya läroplanen för förskolan är ett uttryck för detta, liksom förslaget till förskoleplan för Stockholms stad.

Motion 1998:92 tar upp de problem som många föräldrar upplevde under den förra mandatperioden. Dit hör bl a otillräckligt stöd till de viktiga deltidsförskolorna, vägran att tillåta etableringar av enskilt driven barnomsorg samt ett resursfördelningssystem som missgynnade enskilt drivna förskolor i vissa bostadsområden.

Dessa problem är numera åtgärdade. Deltidsförskolorna har fått kraftigt ökade resurser. Tillståndsgivning och tillsyn av enskilt driven barnomsorg sker i dag av utbildningsnämnden vilket innebär att stadsdelsnämnderna, som ju själva driver barnomsorg, inte kan hindra enskilt drivna förskolor från att starta. De ekonomiska förutsättningarna att driva barnomsorg i bostadsområden med många låginkomsttagare har förbättrats.

Motion 1999:21 tar främst upp de ekonomiska resurserna till förskolan. Precis som motionärerna påpekar skedde stora nedskärningar under 90-talet och det är nu viktigt att påbörja en motsatt trend, där Stockholms stad avsätter mer pengar till barnomsorgen. Så sker nu också. De extra medlen kommer både förskolorna direkt till del, men kommer också att användas till vidareutbildning av förskolepersonalen. Medlen kommer också att användas till ett chefsutvecklingsprogram för förskolecheferna i staden.

Att fastställa en exakt regel för hur stor en barngrupp skall vara låter sig inte göras. Vissa barngrupper måste vara små. Andra barngrupper kan upprätthålla hög kvalitet även om antalet barn är högre. Små barn kräver som regel mindre gruppstorlek än äldre barn. En erfaren och stabil personalgrupp med erfarna chefer kan ansvara för en större barngrupp än vad mindre erfaren personal kan göra. Även barnens sociala mognad har betydelse för gruppen. Lokaler och utomhusmiljö påverkar hur stora grupperna kan vara.

Strävan ska dock vara att minska storleken på de största barngrupperna. Varje stadsdelnämnd skall i verksamhetsprogrammet för 2003 ange hur de största grupperna ska minskas och hur personalorganisationen ska kunna vara anpassad för att exempelvis vikarier skall kunna ersätta nyckelpersonal vid

tillfällig frånvaro. Förskolan skall särskilt informera föräldrarna vilka kvalitetssäkrande åtgärder som vidtagits för att de i staden fastställda åtagandena och målen i förskoleplanen skall kunna uppfyllas.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet *Erik Nilsson* (s) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta följande

1. Motion 1998:92 av Annica Dominius (c) om en bättre barnomsorg anses besvarad.
2. Motion 1999:21 av Annika Billström m fl (s) om förskolan som det första steget i det livslånga lärandet bifalls.

Motionen av Annika Billström m fl innehåller en rad förslag som enligt vår mening krävs för att utveckla förskolan i Stockholms stad. Borgarrådet väljer att inte kommentera dessa förslag. Vi vet också att resurserna till förskolan i praktiken har minskat de senaste åren eftersom de ökade resurserna inte motsvarat de ökade kostnaderna. Den borgerliga majoritetens främsta mål de senaste åren har varit att sänka skatten. Det har barn och personal i förskolan fått betala med allt större barngrupper.

Reservation anfördes av borgarrådet *Margareta Olofsson* (v) enligt följande.

Jag föreslår borgarrådsberedningen i första hand föreslå kommunstyrelsen besluta följande

Motionerna remitteras till utbildningsnämnden.

Jag föreslår borgarrådsberedningen i andra hand föreslå kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta följande

1. Utbildningsnämnden ges i uppdrag att ta fram en plan för hur förskolans resurser ska kunna öka och vad som krävs för att förskoleplanen och förskolans läroplan ska kunna efterlevas.
2. Förskolans barngrupper ska begränsas till högst 12 barn i småbarnsgrupper och 15 barn i syskongrupper med en personstyrka på minst tre personer per barngrupp.
3. Ansvar för den enskilda barnomsorgen flyttas från utbildningsnämnden till stadsdelsnämnderna.
4. Utbildningsnämnden ges i uppdrag att ta fram en plan för personalförsörjningen inom förskolan.
5. Därutöver anføres följande.

Läget i Stockholms förskolor är i dag värre än vad den var när motionerna skrevs. Under den nuvarande mandatperioden har förskoleschablonen urholkats allt mer och fler och fler förskolor har tvingats till besparingar som gått ut över verksamheten. Den långa handläggningstiden på motionerna har tyvärr inneburit att tiden sprungit ifrån flera av de förslag som läggs. Andra har blivit än mer aktuella. Förslaget om att förskoleschablonen ska öka med 10 % är t.ex. alldeles för lågt satt.

För en tid sedan protesterade föräldrarna i Bromma. En uträkning visar att t.ex. en förskola med 760 000 kr i underskott skulle behöva en schablonökning på 14 074 per barn för att slippa dra ned på verksamheten. En sådan schablonökning av förskolan skulle kosta staden 479 mnkr, vilket motsvarar en skattehöjning på minst 35 öre. Detta kan jämföras med de 36 mnkr som har föreslagits.

Många förskolor har svårt att få utbildad personal. Lönerna inom förskolan är förhållandevis låga och yrket blir mer och mer krävande i takt med nedskränkningarna. Mindre barngrupper kommer att kräva en personalökning. Samtidigt som det kommer att ställas ökade krav på barnfri planeringstid. Förhoppningsvis innebär mindre barngrupper att flera förskolelärare som valt att lämna yrket kan tänka sig att komma tillbaka och att sjukskrivna förskolelärare och barnskötare kan komma tillbaks. Men detta räcker inte. Staden måste ha en plan för personalförsörjningen.

Förskolan har en bra läroplan och staden kommer att anta en förskoleplan. Nu krävs strategier för hur dessa ska kunna implementeras och följas.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta att

1. anse motion 1998:92 om bättre barnomsorg av Annica Dominius (c) besvarad med vad som anförs i detta utlåtande
2. anse motion 1999:21 om förskolan av Annika Billström m fl (s) besvarad med vad som anförs i detta utlåtande.

Stockholm den 5 juni 2002

På kommunstyrelsens vägnar:
CARL CEDERSCHIÖLD

Jan Björklund

Jan Hult

Reservation anfördes av *Annika Billström, Dag Larsson, Erik Nilsson* och *Leif Rönngren* (alla s) med hänvisning till reservationen av (s) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av *Margareta Olofsson* och *Ann-Marie Strömberg* (båda v) med hänvisning till reservationen av (v) i borgarrådsberedningen.

Ersätтарыttrande gjordes av *Viviann Gunnarsson* och *Christopher Ödmann* (båda mp) enligt följande.

Motioner som har tre-fyra år på nacken förlorar onekligen en del i aktualitet. Det finns nu ett stort antal sådana motioner liggande vilket i sig är ett demokratiproblem.

När det gäller förskolan hänvisar till vårt yttrande i samband med förskoleplanen där vi redovisar huvuddragen i vår syn på denna viktiga verksamhet.

ÄRENDET

Annica Dominius (c) har i motion 1998:92, *bilaga 2*, framfört synpunkter om att barnomsorgen inte har uppmärksammat tillräckligt under den tidigare mandatperioden. Barngrupperna har blivit större och antalet vuxna per barn har minskat. Enligt motionären har friheten att välja enskild verksamhet eller att välja olika former av barnomsorg minskat i flera stadsdelar. En annan synpunkt är att barnomsorgstaxan ska förändras till förmån för föräldrar med låga inkomster.

Annika Billström m fl (s) har i motion 1999:21, *bilaga 3*, tagit upp ett antal punkter avseende förskolans verksamhet såsom barngruppernas storlek, genomförande av förskolans läroplan, vikariesituationen, övergången mellan förskola och skola, brukarinflytande, taxesättning samt tillsyn av såväl enskild som kommunal verksamhet.

REMISSER

Motion 1998:92 om en bättre barnomsorg

Motionen har remitterats till stadsdelsnämnderna i Kista, Kungsholmen, Enskede-Årsta och Farsta för yttrande.

Kista stadsdelsnämnd beslutade den 23 mars 1999 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av *Börje Vestlund m fl (s), bilaga 1*.

Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 4 mars 1999 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen instämmer med motionens förslag och förutsätter att barnomsorgsgarantin gäller alla vårdnadshavare och därmed friheten att välja form av barnomsorg. Förvaltningen arbetar på olika sätt med att öka föräldrarnas delaktighet och inflytande inom alla barnverksamheter. I Vp 99 har BUF:S resultatenheter fått uppdraget att arbeta för att föräldraråd/föreningar bildas i varje verksamhet.

Förvaltningen ser som en självklar rätt att föräldrar med nyfött barn får behålla 6 timmars barnomsorgsplats.

Arbetet med kompetensutveckling pågår inom förvaltningens bam. och ungdomsverksamheter och förslaget med 50% förskollärare är ett viktigt förslag.

Stadsdelsnämnden har i samband med behandlingen av Vp 99 gett förvaltningen i uppdrag att stimulera till en ökad andel enskilt anordnade verksamheter.

Förvaltningen instämmer i förslaget. Genom att bland annat arbeta med att stimulera bildandet av manliga nätverk har förvaltningen agerat för att de män som i dag arbetar inom barn- och ungdomsverksamheterna i stadsdelen skall stanna inom yrkesområdet. Samarbetet mellan föräldrar och olika aktörer inom barnomsorgen är en mycket viktig utvecklingsuppgift. Inom Kista stadsdelsförvaltning arbetar Familjecentralen framgångsrikt med denna uppgift sedan ett antal år.

Arbetet med språkutveckling har permanentats i Kista från att ha varit ett projekt genom den nya enheten för språkutveckling, förvaltningen ser språkutvecklingen som en mycket viktig del i integrationsarbetet.

Förvaltningen ser fördelarna för barnen i motionärens förslag om möjlighet till kombination av omsorgsformer som dagbarnvårdare och deltidsförskola men konstaterar att det ej ges ekonomiska resurser till stadsdelarna så att man kan betala ersättning till två förskoleverksamheter för ett och samma barn under samma tid.

Vid utformningen för barnomsorgen är det viktigt, ur ett Kistaperspektiv, att betona stödet till låginkomsttagare och arbetslösa. Barnomsorgen bör fortsätta att vara tillgänglig även för de mest utsatta grupperna.

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade den 25 mars 1999 att överlämna och återropa förvaltningens tjänsteutlåtande.

Särskilt uttalande gjordes av *Herman Gatica* (v), bilaga 1.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 10 mars 1999 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen följer stadens garantiregler för rätt till plats i förskoleverksamheten för barn från och med ett års ålder. Garantin gäller plats inom tre månader från anmält datum för behov av barnomsorgsplats. Föräldrarnas önskemål och närheten mellan bostaden och förskolan styr placeringen av barnen i förskolan. Inom Kungsholmen har garantiregeln kunnat uppfyllas genom att antalet förskoleplatser har anpassats efter faktiska förhållanden.

Stadsdelsförvaltningen informerar kontinuerligt föräldrar och personal om de möjligheter som finns att starta och driva enskild förskoleverksamhet. I stadsdelen drivs 18 förskoleenheter i enskild regi. De inskrivna barnen i enskilda förskolor omfattar c:a 35% av alla inskrivna barn i stadsdelens förskoleverksamhet.

Av de enskilda förskoleenheterna drivs 13 som föräldrakooperativ, beroende på föräldrarnas intresse för att få inflytande över och insyn i barnens vardag. I de förskolor som drivs i egen regi stimuleras föräldrar till att engagera sig i verksamheten. Vid några förskolor har föräldraråd bildats. Uppföljning av föräldrarnas synpunkter på verksamheten sker årligen bland annat genom enkäter.

Inom Kungsholmen finns en grupp bestående av förskollärare, lärare, psykologer, socialsekreterare samt representanter från BRIS, Rädda barnen och Amnesty, som arbetar med att sprida kunskap om FN:s barnkonvention. Särskild uppmärksamhet ägnas åt artikel 3 i barnkonventionen, som anger att barnets bästa ska komma i främsta rummet vid genomförandet av alla åtgärder som rör barn.

För att tillgodose barnens behov av gruppverksamhet i förskola har det visat sig vara betydligt bättre för såväl barn som föräldrar med tillgång till barnomsorgsplats sex timmar per dag än den tidigare tretimmarsregeln när föräldern är hemma med nyfött syskon.

Förskolans utveckling mot en alltmer pedagogisk inriktning ska fullföljas och andelen förskollärare höjas. Stadsdelsförvaltningen har som mål under 1999 att höja andelen förskollärare i stadsdelens förskolor från 47 till 52%. Den brist på förskollärare som råder i staden, kan dock göra det svårt att uppnå målet.

Ett sätt att få fler män till barnomsorgen är genom information till skolelever om personalens arbete i förskolor. Vid rekrytering av ny personal sker annonsering, där det framgår att förvaltningen gärna ser att man får en jämnare könsfördelning.

För att tillgodose barn med behov av särskilt stöd finns ekonomiska och personella resurser samlade inom "Resurscentrum". T.ex. utför två förskolepsykologer konsultuppdrag till personal i förskola och skola om det framkommer behov av utredning om barns svårigheter. Inom enheten finns bl.a. även resurspedagog och talpedagog. Tre socialsekreterare och en psykolog erbjuder stöd till ungdomar och deras föräldrar genom familjesamtal och stödsamtal med ensamstående föräldrar. Personalen samverkar med barnavårdcentraler och andra organisationer för att ge information till stadsdelens förhållandevis få invandrarfamiljer, men personal inom Kungsholmen och Kista samverkar för att bryta segregationen genom att utveckla verksamheter riktade till barn, ungdom och arbetslösa.

På grund av brist på barn upphörde stadsdelens enda deltidsförskola till hösttermin 1997. Barn i åldern 4 - 5 år erbjuds gruppverksamhet i förskolorna. För inskrivna barn i stadsdelens sju familjedaghem bedriver dagbarnvårdarna en väl fungerande gruppverksamhet i särskilda lokaler.

Den öppna förskolan i stadsdelen fyller en viktig funktion för alla föräldrar med små barn i avvaktan på barnomsorgsplats. För pappor och deras barn har den öppna förskolan "pappa-öppet" varannan lördag eftermiddag.

Stadsdelsförvaltningen anser att det vid den pågående översynen av barnomsorgstaxan är angeläget att se över hur taxan utfaller för föräldrar med låga inkomster.

Enskede-Årsta stadsdelsnämnd beslutade den 9 mars 1999 att åberopa förvaltningens tjänsteutlåtande.

Enskede-Årsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 24 februari 1999 har i huvudsak följande lydelse.

Här följer nulägesbeskrivning för Årsta samt synpunkter på motionärens grundprinciper.

- ? Stockholms stad ska ha ansvar för att alla vårdnadshavare som arbetar, studerar eller är aktivt arbetssökande kan få en barnomsorgsplats utan oskäligt dröjsmål. Platsen ska dessutom vara utformat i enlighet med vårdnadshavarens önskemål om omsorgsform och läge.

Att erbjuda barnomsorgsplats utan oskäligt dröjsmål innebär i Stockholms stad att 3-måndarens garantin skall gälla. I Årsta har detta gått att uppfylla. Det har varit svårt att tillgodose förstahandsval för de föräldrar som vill ha barnomsorg under vårterminen. Förskolan har sin huvudsakliga inskrivning på hösten eftersom skolan endast tar in barn då.

- ? Föräldrarna ska fritt kunna välja vilken typ av barnomsorg man bästa anser passa sina och barnens behov. Det är föräldrarnas efterfrågan som ska styra utbudet av olika barnomsorgsformer. Staden ska garantera att privata och kommunala daghem, dagbarnvårdare och deltidsförskolor får lika villkor för sin verksamhet.

Inom stadsdelen finns 13 kommunala och 4 privata förskolor, 2 öppna förskolor, 111 kommunala och 4 privata dagbarnvårdare vilket ger en goda valmöjligheter för föräldrar att fritt välja omsorgsform efter barn och föräldrars behov.

Barnomsorgsavgiften till privata dagbarnvårdare beräknas med hänsyn taget till den genomsnittliga betalningsförmågan hos föräldrarna i stadsdelsområdet. Eftersom de privata utförarna själva tar in avgifter, kan de, som har en föräldragrupp vars inkomstnivå ligger under genomsnittet förlora på modellen. Dock kommer enligt budget för 1999, stadsdelsnämnderna kompensera de privata familjedaghem som inte får in föräldraavgifter i samma nivå som snittet för stadsdelen.

- ? Föräldrarnas inflytande över barnomsorgen bör öka, och föräldramedverkan stimuleras. Hur detta bäst sker bör lösas lokalt, med anpassning till varje enskild verksamhet. Barnens bästa ska sättas i förgrunden.

Det är viktigt att föräldrainflytande inom förskoleverksamheten ökar. Under många år har förskolan arbetat med att utveckla former för föräldrainflytande och hur föräldrarna skall kunna påverka verksamhetens innehåll. Idag har föräldraråd införts på många av våra förskolor.

- ? Barnomsorgen måste utgå från barnens behov. Detta innebär att de barn vars föräldrar är hemma med nyfött syskon har rätt att ha kvar sin barnomsorgsplats 6 timmar per dag. Den gamla tretimmarsregeln hade många avigsidor. Stressade barn och föräldrar och en ersättningsnivå både till kommunal och enskilt driven barnomsorg som bland annat innebar stora barngrupper. Det var svårt att få enskild verksamhet att gå ihop eftersom den i många fall bygger på aktiv föräldramedverkan.

Barn som fått syskon har i dag rätt till omsorg 30 timmar/vecka. Föräldern har rätt att styra hur timmarna skall ligga i veckan. Om en verksamhet har flera sådana deltidsbarn som går olika tider krävs ändå en fulltalig personalstyrka, vilket ekonomisk kan ha en negativ effekt. Detta beror på att förskolan bara får pengar enligt deltidsschablonen. Det är viktigt av pedagogiska skäl, att alla barn har rätt till förskola i samband med att de får syskon.

- ? Engagerad och välutbildad personal är den bästa garanten för en bra barnomsorg. För både föräldrar och barn är detta viktigt. Därför har centern som mål att minst 50% av personalen ska vara förskollärare.

Inom stadsdelen har man inte kunnat uppnå detta mål. I dagsläget är 36% av personalen på de kommunala förskolorna förskollärare, medan motsvarande procent är 71. Det är mycket svårt att rekrytera förskollärare till de kommunala förskolorna och arbete pågår för att höja såväl status som lön för att lättare kunna rekrytera utbildad personal. Totalt inom stadsdelens kommunala förskolor är det 8% av personalen som inte har någon barnavårdsutbildning.

- ? Personalens inflytande över den egna verksamheten måste öka. Avknoppningar bland personal som vill överta verksamhet i enskild regi ska uppmuntras och stödjas.

I Årsta stadsdelsförvaltning har ett samverkansavtal slutits, vilket innebär att personalens inflytande och ansvar för den egna verksamheten har ökat. Inom stadsdelen har under året en kommunal dagbarnvårdare övergått till att bli privat.

- ? Barnomsorgen domineras i stor utsträckning av kvinnlig personal. För att uppnå en bättre jämvikt måste fler män lockas till att arbeta inom barnomsorgen.

På stadsdelens kommunala förskolor arbetar 6 män av totalt 150 anställda och inom de privata förskolorna är motsvarande siffror 1 på 31. Alla är mycket medvetna om att det är mycket angeläget att få in fler män i verksamheten. Det har tyvärr visat sig att det är mycket få - eller inga manliga sökande till utlysta tjänster. Inom stadsdelens förskolor finns ett manligt nätverk. Syftet är att stärka de manliga arbetstagarna i deras yrkesroll.

- ? Barn som är i behov av särskilt stöd måste ges den omsorg och omvårdnad som deras speciella behov kräver. En välutbildad personal är bästa garanten för att så sker, och att problemen tidigt uppmärksammas. Samverkan mellan barnavårdscentraler, mödravården, barnomsorgen, skolan och föräldrar måste bygga på öppenhet och dialog där revirtänkande inte existerar.

Samverkan som är väl inarbetad, finns mellan barnavårdscentral, öppen förskola, förskolor, skolor, sociala enheter och föräldrar. Barn med behov av särskilt stöd tilldelas resurser efter deras speciella behov.

- ? Invandrarbarnens speciella situation bör noga följas och uppmärksammas. Barnomsorgen kan spela en viktig roll i arbetet med att motverka segregation. Inte minst gäller detta arbetet med att ge barnen goda kunskaper i det svenska språket. Språkförskolan är en viktig del i detta arbete och bör utvecklas på fler ställen i staden.

Inom stadsdelen finns två språkresurser på heltid för att hjälpa det stora antalet barn som har annat modersmål än svenska. De flesta barnen finns i område Östberga - 148 av totalt 240. 67 barn deltar i moders målsundervisning.

- ? Kommunfullmäktige ska inte detaljstyra stadsdelsnämndens verksamhet. Däremot är det angeläget att fullmäktige slår fast att verklig valfrihet ska råda inom såväl barnomsorg som förskoleverksamheten i Stockholm. Då måste deltidsförskolorna och de öppna förskolorna räddas. Alla 4- och 5-åringar som går hos privat eller kommunal dagbarnvårdare ska ha rätt till deltidsförskola.

Avveckling av deltidsförskolan i stadsdelen skedde under verksamhetsåret 1998 och berodde på bristande barnunderlag. Aktiv rekrytering och marknadsföring har pågått i många år dock utan att ge resultat i sökande till omsorgsformen. De 2 öppna förskolorna är en mycket levande och välbesökt verksamhet i stadsdelen och en viktig verksamhet för hemmavarande föräldrar med små barn. De barn som är inskrivna i familjedaghem deltar redan i pedagogiskt styrd gruppverksamhet varför de inte behöver plats i deltidsförskola.

- ? Ersättningssystemet för privata och kommunala dagbarnvårdare måste utformas så att inga dagbarnvårdare nekar de barn och föräldrar som vill kombinera dagbarnvårdare med deltidsförskola p.g.a. ekonomiska skäl.

För barn i familjedaghem som också går i deltidsförskola utgår deltidsschablon/peng till dagbarnvårdaren. Det innebär de facto en intäktsförlust för dagbarnvårdaren eftersom de i de flesta fall inte kan ta extra barn för att "kompensera". Å andra sidan är det knappast rimligt att betala ut ersättning för tid då barnet inte vistas hos

knappast rimligt att betala ut ersättning för tid då barnet inte vistas hos dagbarnvårdaren. Förvaltningen anser inte att dubbla omsorgsformer är något som bör prioriteras. Att vistas hos dagbarnvårdare på heltid är en fullgod barnomsorg.

? Den från socialdemokraterna på riksplanet föreslagna maxtaxan för barnomsorg innebär en inskränkning i det kommunala självstyret. En förändring av barnomsorgstaxan bör genomföras med ett system som bygger på samma konstruktion som 1995 års taxa, men innehåller ytterligare en låginkomstrabatt. Hushåll med en samlad inkomst under 20.000 kronor/månad erhåller en sänkning av barnomsorgstaxan med 100 kronor/barn och månad. Inga familjer får höjd taxa.

Den av motionären föreslagna taxekonstruktionen kompenserar ensamstående och deltidsarbetande föräldrar. Detta är bra i och för sig men det är en grupp som fångas upp av flera transfererings- och ersättningssystem. Den nuvarande taxan differentierar upp till 30 000 kronor. Motivet till detta är att sammanboende föräldrar med låga inkomster ofta ligger i intervallen 22 000 - 28 000 kronor. Gjorda undersökningar visar att sammanboende föräldrar med låga inkomster totalt har lägre disponibla inkomster än ensamstående.

Farsta stadsdelsnämnd beslutade den 23 mars 1999 att som svar på motionen överlämna och åberopa förvaltningens tjänsteutlåtande.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 8 mars 1999 har i huvudsak följande lydelse.

Motionären ger en beskrivning av utvecklingen inom stadens barnomsorg under den föregående mandatperioden som innefattar bl.a. större barngrupper, nedläggning av deltidsförskolor och öppna förskolor, ett olämpligt taxesystem för dagbarnvård och därav följande minskad valfrihet.

Vidare lämnar motionären 11 förslag till grundprinciper. I det följande redovisas respektive förslag följt av förvaltningens kommentarer.

Förslag:

Stockholms stad ska ha ansvar för att alla vårdnadshavare som arbetar, studerar eller är aktivt arbetssökande kan få en barnomsorgsplats utan oskäligt dröjsmål. Platsen ska dessutom vara utformad i enlighet med vårdnadshavarens önskemål om omsorgsform och läge.

Kommentar:

Stadsdelsförvaltningen följer gällande riktlinjer avseende väntetid d.v.s. längst 3 månader. Det står föräldrar fritt att välja omsorgsform inom det utbud som finns. Ekonomiska faktorer begränsar möjligheterna att inom daghemmen tillskapa

miska faktorer begränsar möjligheterna att inom daghemmen tillskapa särlosningar för små grupper eller individer.

Förslag:

Föräldrarna ska fritt kunna välja vilken typ av barnomsorg man bäst anser passa sina och barnens behov. Det är föräldrarnas efterfrågan som ska styra utbudet av olika barnomsorgsformer. Staden ska garantera att privata och kommunala daghem, dagbarnvårdare och deltidsförskolor får lika villkor för sin verksamhet.

Kommentar:

Stadsdelsnämnden/-förvaltningen uppmuntrar privata nyetableringar. Inom förvaltningens ansvarsområde bedrivs privat barnomsorg av Tillit Knatteborgen AB, föräldrakooperativet Magelungarna samt förskolan M.A. Vätterosen AB. Se även föregående punkt.

Stadsdelsnämnden har givit förvaltningen i uppdrag att komma med förslag till hur uppkomsten av enskilda verksamheter kan stimuleras.

Förslag:

Föräldrarnas inflytande över barnomsorgen bör öka och föräldramedverkan stimuleras. Hur detta bäst sker bör lösas lokalt, med anpassning till varje enskild verksamhet. Barnens bästa ska sättas i förgrunden.

Kommentar:

Inom Farstas barnomsorg pågår ett kvalitetsutvecklingsarbete som bl.a. innefattar föräldrarnas inflytande.

Förslag:

Barnomsorgen måste utgå från barnens behov. Detta innebär att de barn vars föräldrar är hemma med nyfött syskon har rätt att ha kvar sin barnomsorgsplats 6 timmar per dag. Den gamla tretimmarsregeln hade många avigsidor. Stressade barn och föräldrar och en ersättningsnivå både till kommunal och enskilt driven barnomsorg som bland annat innebar stora barngrupper. Det var svårt att få enskild verksamhet att gå ihop eftersom den i många fall bygger på aktiv föräldramedverkan.

Kommentar:

Den tidigare regeln är ändrad. Verksamheten fungerar i enlighet med motionärens förslag.

Förslag:

Engagerad och välutbildad personal är den bästa garanten för en bra barnomsorg. För både föräldrar och barn är detta viktigt. Därför har centern som mål att minst 50 % av personalen ska vara förskollärare.

Kommentar:

Stadsdelsförvaltningen delar motionärens uppfattning. För närvarande är andelen förskollärare i Farsta ungefär 40 % vilket innebär en ökning jämfört med föregående. Nämnden har tidigare beslutat att andelen förskollärare ska öka.

Förslag:

Personalens inflytande över den egna verksamheten måste öka. Avknoppningar bland personal som vill överta verksamhet i enskild regi ska uppmuntras och stödjas.

Kommentar:

Inom en barnomsorgsenhet finns i princip tre grupper intressenter (parter) med större eller mindre inbördes inflytande över verksamheten; barnen, föräldrarna och personalen. Därtill kommer det inflytande som utövas av nämnd och förvaltning. En ökning av en parts inflytande kan knappast ske utan motsvarande minskning av inflytandet för en eller flera av de andra parterna. Däremot kan en utvecklad dialog mellan parterna leda till bättre underbyggda beslut och en bättre förankrad utveckling. Nämnden har givit förvaltningens i uppdrag att återkomma med förslag till hur enskild verksamhet kan stimuleras.

Förslag:

Barnomsorgen domineras i stor utsträckning av kvinnlig personal. För att uppnå en bättre jämvikt måste fler män lockas till att arbeta inom barnomsorgen.

Kommentar:

Förvaltningen instämmer men möjligheten att uppnå målet bedöms som små. Svårigheten att rekrytera män till barnomsorgen, och även annan omsorg, beror sannolikt, förutom på traditionella könsrollsmönster, till betydande del på lönenivåerna och de begränsade karriärmöjligheterna - hinder som är svåra att undanröja inom de ekonomiska ramarna och utan konflikt med t.ex. vedertagna jämställdhetsmål.

Förslag:

Barn som är i behov av särskilt stöd måste ges den omsorg och omvårdnad som deras speciella behov kräver. En välutbildad personal är bästa garanten för att så sker, och att problemen tidigt uppmärksammas. Samverkan mellan barnavårdscentraler, mödravården, barnomsorgen, skolan och föräldrar måste bygga på öppenhet och dialog där revirtänkande inte existerar.

Kommentar:

Förvaltningen delar motionärens uppfattning.

Förslag:

Invandrarbarnens speciella situation bör noga följas och uppmärksammas. Barnomsorgen kan spela en viktig roll i arbetet med att motverka segregation. Inte minst gäller detta arbetet med att ge barnen goda kunskaper i det svenska språket.

detta arbetet med att ge barnen goda kunskaper i det svenska språket. Språkförskolan är en viktig del i detta arbete och bör utvecklas på fler ställen i staden.

Kommentar:

Förvaltningen delar motionärens uppfattning. Inom förvaltningens barnomsorg har fyra förskollärare, en inom varje rektorsområde, ansvaret för Svenska 2-arbetet som bedrivs sammanlagt 40 tim/vecka. I 1999 års budget har resurser avsatts för en utökning med ytterligare 40 veckotimmar. Alla 5-åringar från såväl privat som kommunal barnomsorg erbjuds språkträning varje vecka.

Förslag:

Kommunfullmäktige ska inte detaljstyra stadsdelsnämndernas verksamhet. Däremot är det angeläget att fullmäktige slår fast att verklig valfrihet ska råda inom såväl barnomsorg som förskoleverksamheten i Stockholm. Då måste deltidsförskolorna och de öppna förskolorna räddas. Alla 4- och 5-åringar som går hos privat eller kommunal dagbarnvårdare ska ha rätt till deltidsförskola.

Ersättningssystemet för privata och kommunala dagbarnvårdare måste utformas så att inga dagbarnvårdare nekar de barn och föräldrar som vill kombinera dagbarnvårdare med deltidsförskola p.g.a. ekonomiska skäl.

Kommentar:

Inom Farsta finns inte särskilda deltidsförskolor. I stället har deltidsförskoleplatser inrättats inom förskolan. Dagbarnvårdarna har i sina grupper pedagogisk verksamhet för 5-åringar 1-2 ggr/vecka. Denna lösning har visat sig väl motsvara behovet samtidigt som det är ekonomiskt effektivare än separata deltidsförskolor. Det eliminerar också problemet med kombination av dagbarnvårdare och deltidsförskola. Någon nedläggning av Farstas öppna förskola är inte aktuell.

Förslag:

Den från socialdemokraterna på riksplenet föreslagna maxtaxan för barnomsorg innebär en inskränkning i det kommunala självstyret. En förändring av barnomsorgstaxan bör genomföras med ett system som bygger på samma konstruktion som 1995 års taxa, men innehåller ytterligare en låginkomstrabatt. Hushåll med en samlad inkomst under 20 000 kronor/månad erhåller en sänkning av barnomsorgstaxan med 100 kronor/barn och månad. Inga familjer får höjd taxa.

Avgift/barn Barn i omsorg	Månadsavgift per barn, kr	Rabatt i förhållande till inkomst Hushålls - inkomst, kr	Rabatt i %	Ny låginkomst- rabatt, kr/barn
1	2.000	0 -	8.999	75% 100
2	1.350	9.000 -	11.999	50% 100
3	1.000	12.000 -	14.999	25% 100
4	800	15.000 -	19.999	100
5	660			
6	560			

Kommentar:

Avgiftssystemets utformning i förhållande till hushållens ekonomiska situation är primärt en socialpolitisk fråga om prioritering mellan olika samhällsgrupper och behov. Stadsdelsförvaltningen avstår i detta sammanhang från att ta ställning till förslaget.

Motion 1999:21 om förskolan

Motionen har remitterats till stadsdelsnämnderna i Kista, Norrmalm och Farsta för yttrande.

Kista stadsdelsnämnd beslutade den 16 december 1999 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av *Börje Vestlund m fl* (s), bilaga 1.

Särskilt uttalande gjordes av *Larissa Karimsson* (mp), bilaga 1.

Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 2 december 1999 har i huvudsak följande lydelse.

Motionen från Socialdemokratiska kommunalfullmäktigegruppen inleds med ett antal förslag som bland annat tar upp frågorna om utveckling av verksamheterna, utbildning av personal, både chefer och avdelningspersonal. Under punkterna 3 och 4 riktar sig förslagen till utbildningsnämnden. Stadsdelsförvaltningen vill ändå kommentera dessa förslag. Utbildningsnämndens uppföljning är välkommen. Stadsdelsförvaltningen förutsätter att uppföljningen kommer att genomföras på stadsdelsförvaltningsnivå.

Uppdraget att utreda förutsättningarna för att införa ett system med handledning för den pedagogiska personalen vid stadens förskolor är positivt. Det bör dock klargöras att förutsättningarna är mycket olika mellan stadsdelarna, både beroende på organisation, hur långt man kommit med att integrera arbetet mellan förskola-försko-

sation, hur långt man kommit med att integrera arbetet mellan förskola-förskoleklass-skola-fritidshem samt inte minst de olika ekonomiska förutsättningarna. Några andra omständigheter som bör tas med vid planeringen av en handledning för den pedagogiska personalen är att förskolan i dag till minst 50% har personal utan denna utbildning. Skolans personal bör i samma utsträckning erbjudas handledning för att stärka arbetet med att integrera de olika verksamheterna.

Angående förslagen gällande fortbildning av förskolepersonalen anser stadsdelsförvaltningen att det är viktigt med fortbildning av all personal och att denna givetvis skall planeras och finansieras i god tid inför varje verksamhetsår. Detta ansvar åligger inom Kista stadsdelsförvaltning cheferna ute i verksamheterna. Alla medel utom påse två läggs ut till verksamheten.

Förslaget att förskolans chefer skall få ett chefsutvecklingsprogram analogt med skolans är mycket bra och kommer att stärka arbetet med att integrera de olika verksamheterna.

Att ta fram en fungerande vikarierutin, så väl när det gäller förskola som skola, är en mycket viktig och svårlöst fråga inom de ramar som dessa verksamheter har. Vid kortare tids frånvaro tvingas verksamheterna att ta till omfördelning inom befintlig personalgrupp. Skälet till detta är inte i första hand att man har svårt att få vikarie utan att man har svårt att klara den dubbla lönekostnad som de första veckorna innebär enligt gällande sjukskrivningsregler. De lösningar som man pekar på i motionen, fast vikarie inom enheten eller vikariepool, är just de resurser som verksamheten tvingas ta bort inför ekonomiska neddragningar som bland annat orsakas av att barnantalet minskar i förskoleåldrarna eller/och att man har många barn på deltidskontrakt.

Att verka för ökad integration mellan förskolan och förskoleklassen/skolan samt ökat brukarinflytande inom verksamheterna är två viktiga mål som sedan flera år präglar arbetet inom Kista stadsdelsförvaltning.

I förslaget om förändrad barnomsorgstaxa välkomnar stadsdelsförvaltningen, särskilt förslaget att deltidstaxan tas bort. Inom flera av stadsdelsnämnderna är en stor del av familjerna invandrade från andra länder. Dessa familjer befinner sig i en situation som handlar om att på alla vis påbörja arbetet med att integreras i det omgivande samhället. Det innebär utbildning i svenska, yrkesutbildning m m. I de flesta fall innebär detta att föräldrarna bara har behov av att ha barnen i förskolan 6 timmar per dag, alltså 70%. För förskolorna i Kista stadsdelsnämnd innebär det att ca 40% av barnen kan vara deltidsbarn under vissa perioder. Denna situation urholkar berörd verksamhets ekonomi.

Stadsdelsförvaltningen i Kista har konsekvent arbetat efter den utgångspunkten att alla barn i alla verksamheter skall ha samma rättigheter. Att flytta ekonomisk hantering och uppföljning, verksamhetstillsyn samt ansvaret för barn med behov av särskilt stöd inom den enskilda verksamheten från stadsdelsnämnden till central förvaltning motverkar i hög grad denna ambition. Vi anser även att det kan vara ett hinder i arbetet med integration mellan förskolan och förskoleklassen/skolan

Norrmalms stadsdelsnämnd beslutade den 16 december 1999 att besvara remissen med förvaltningens tjänsteutlåtande, samt att framföra till kommunstyrelsen att en översyn av systemet med deltidsschablon önskas.

Särskilt uttalande gjordes av *Jan Valeskog m fl* (s) och *Hans Enroth* (v), bilaga 1.

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 26 november 1999 har i huvudsak följande lydelse.

Den förskoleverksamhet som bedrivs inom stadsdelen håller i allmänhet en hög kvalitet, vilket bland annat framgår av den av Utrednings- och Statistikkontoret utförda utredningsrapport (USK 1999:2) som publicerades under hösten 1999.

Såväl de generella som enhetsspecifika åtaganden som formuleras inför verksamhetsplanen år 2000 bygger på Läroplanen för förskolan.

Förskolepersonalen instämmer i påståendet att resurserna inom förskoleverksamheten minskat under 1990-talet. Önskemålet är att inför framtiden få schablonen uppräknad motsvarande de ökade lönekostnaderna.

Större delen av resurserna för fortbildning är utlagda till enheterna, varför ansvaret ligger på respektive förskolechef att i samråd med medarbetarna upprätta en individuell plan för kompetensutveckling. Pedagogerna framför vikten av att fortbildning prioriteras. Samtidigt har de centrala utbildningar som tidigare anordnats vänt sig till ett fåtal av stadens anställda. I den senaste omgången deltog två barnskötare från Norrmalms förskoleverksamhet. En del av kompetensutvecklingsplanen innefattar att bamskötare uppmuntras att på eget initiativ vid ~~Önskemål~~ ^{Önskemål} som handledning har framförts från den pedagogiska personalen inom förskolan. Med hänsyn till detta har ett nätverk precis startat inom stadsdelen som ger de deltagande pedagogerna möjlighet till diskussioner och frågeställningar tillsammans med nätverkets handledare och övriga pedagoger som deltar. Tanken är att på sikt involvera alla arbetslag. Samtliga förskolechefer har regelbunden han ~~Elekt~~ ^{Elekt} ~~problem~~ som framförts i samband med rekrytering av nyexaminerade förskollärare är den löneutveckling som sker, vilken ej överensstämmer med de resurser som finns att tillgå ute på förskolorna. De ekonomiska resurserna styr även möjligheterna att ta in vikarier vid personalens frånvaro i form av sjukdom, semester eller vård av barn. Vid behov av vikarier i dessa sammanhang uppstår dubbla lönekostnader. Vikariefrågan löses inom varje enhet.

Samarbete sker med arbetsförmedlingen i city. Det finns inget önskemål varken från förvaltningen eller förskolecheferna att inrätta en vikariepool.

Inom Norrmalms stadsdelsförvaltning finns en handlingsplan för överlämnande av barn från förskola till förskoleklass. Denna reviderades senast i september 1999.

Samtliga förskolor har någon form av organiserat brukarinflytande. Det rör sig om allt från frukostmöten till föräldraråd. De synpunkter som framkommit talar dock om

vikten av att själv få avgöra i vilken form man vill ha brukarinflytande på den egna förskolan. Dessutom finns ett stadsdelsövergripande föräldraråd där föräldrar från de olika förskolorna får möta någon representant ur förskolechefgruppen, programchefen för Barn och ungdom, stadsdelsnämndens ordförande samt stadsdelsdirektören.

När det gäller avsnittet om taxesättning handlar de flesta inkomna synpunkterna om konstruktionen med deltidsschablon. Många av deltidsbarnen går lika långa dagar som heltidsbarnen, men har istället någon ledig dag i veckan, vilket inte innebär någon minskad resursåtgång. Dessutom är det svårt att göra en långsiktig budgetplanering, då förutsättningarna ändras om flera föräldrar väljer att gå över till deltidskontrakt.

Uppföljning och tillsyn av den enskilda verksamheten sker idag på utbildningsförvaltningen. Den allmänna uppfattningen är att det är av vikt att de enskilda förskolorna behandlas på samma sätt som de kommunala vad avser resurser, uppföljning och utvärdering. Förskolecheferna framför upplevda skillnader mellan kommunala och enskilda förskolor bland annat avseende öppettider och andelen deltidsbarn.

Förvaltningens förslag

Utifrån ovanstående synpunkter föreslår stadsdelsförvaltningen en översyn av systemet med deltidsschablon över staden. Detta för att förbättra förutsättningarna för en långsiktig planering och budgetering på enheterna inom förskoleverksamheten.

Farsta stadsdelsnämnd beslutade den 30 november 1999 att som svar på remissen överlämna och åberopa följande.

Motionens punkt 1. Kommunfullmäktige ska under år 2000 anta en förskoleplan. Kommunövergripande frågor specifika för förskolan bör i möjligaste mån samlas i förskoleplan och budgetbeslut. Därutöver kommer självfallet de kommunövergripande beslut som fattas för olika verksamheter. Ett ytterligare kommunövergripande styrdokument i form av ett utvecklingsprogram bör undvikas.

Motionens punkt 2. I budget 2000 har förskoleschablonen fått en första uppräknings på flera år. Det är således inte så att motionärerna själva har höjt schablonen när de har haft möjlighet. Att under en treårsperiod binda upp stadsdelsnämndernas eller fullmäktiges resurser anser vi inte vara försvarbart.

Motionens punkt 3. Utvecklingen att låta förskolan få en allt mer pedagogisk inriktning ska fullföljas. Förskolan ska stimulera utveckling och lärande. Motionärernas förslag att utbildningsnämnden ska följa upp den nya läroplanen ser vi inte som något nytt. Utbildningsnämnden har det kommunövergripande ansvaret och att följa upp den nya läroplanen anses

ansvaret och att följa upp den nya läroplanen anses ligga helt i linje med detta uppdrag.

Motionens punkt 4-6. Motionärerna föreslår att utbildningsnämnden får i uppdrag att utreda förutsättningarna för att införa ett nytt system för handledning för den pedagogiska personalen vid stadens förskolor. Stadsdelsnämnden instämmer i förvaltningens uppfattning. Vad gäller behovet av chefsutvecklingsprogram vill vi även här betona stadsdelsförvaltningens och nämndens ansvar. Självfallet är det positivt om ett chefsutvecklingsprogram tas fram på samma sätt som det chefsutvecklingsprogram som finns för skolledare.

Motionens punkt 7. I budgeten för år 2000 slås fast att andelen förskollärare långsiktigt ska höjas. Fullmäktiges beslut förutsätter självfallet att det tas fram konkreta förslag till åtgärder för att öka andelen förskollärare.

Motionens punkt 8. Vikariesituationen för förskolorna kan vid vissa perioder under året drabba förskolorna hårt. Det är angeläget att de enskilda förskolorna har fungerande rutiner för dessa tillfällen och att det finns möjligheter till samverkan mellan förskolor för att på så sätt klara vikariesituationen. De enskilda förskolorna bör själva avgöra på vilket sätt de löser vikariebehovet.

Motionens punkt 9. Vi anser inte att stadsdelsnämnderna ska få i uppdrag att verka för en ökad integration mellan förskolan och skolan. I stället handlar det om samverkan för att underlätta övergången mellan förskola och grundskola på samma sätt som samverkan måste finnas mellan grundskola och gymnasium. Varje förskola och skola måste ha fungerande rutiner för samverkan.

Motionens punkt 10. Föräldrarna ska ha inflytande över förskolan Deras val och önskemål ska styra inriktningen och utbudet av förskola i Stockholm. Etableringsfrihet för enskilda alternativ i kombination med likvärdiga villkor för alla former av förskola är en förutsättning för en reell valfrihet. Kvaliteten garanteras bäst genom mångfald av förskolor med skiftande pedagogisk inriktning. Föräldrarnas inflytande ingår också i det kvalitetsarbete som drivs inom stadsdelen.

Motionens punkt 11. Kommunfullmäktige har tidigare beslutat att enhetstaxa ska införas. Från statsmakterna aviseras emellertid nya lagregleringar om förskoletaxans konstruktion. Kommunfullmäktige har därför i budget 2000 beslutat att avvakta statsmakternas beslut i detta avseende. Med den kunskap

som idag finns om regeringens förslag till taxeförändring kan stora ofinansierade kostnadsökningar förutses.

Ansvar för enskilt driven förskoleverksamhet bör även i framtiden ligga på utbildningsnämnden. På så sätt kan opartiskhet säkerställas för såväl enskilt driven förskola som fristående skolor.

I övrigt hänvisas till stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av *Lilian Falkbäck m fl* (s) och *Ola Karlsson m fl* (v), bilaga 1.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 9 november 1999 har i huvudsak följande lyde.

1. Stadsdelsnämnden instämmer i förslaget att ett utvecklingsprogram för förskolan antas.

2. Förskolan har en stor betydelse för barns utveckling och lärande. Dessa första år av barnens liv är avgörande för både barnets känslomässiga och kunskapsmässiga utveckling.

Barngruppernas storlek har betydelse för barnen, dessa har dock under de senaste åren blivit allt större för att förskolorna ska kunna hålla den budget som de tilldelats.

Förslaget om en 10% höjning av schablonen under den närmaste treårsperioden skulle skapa möjlighet att antingen öka personalresurserna eller bibehålla den personalresurs som idag finns och minska antalet barn i grupperna.

3. En uppföljning om hur arbetet med den nya läroplanen fortgår vid förskolor och stadsdelsförvaltningar bör handhas av utbildningsförvaltningen. Personalen vid förskolorna har under flera år väntat på denna läroplan och var väl förberedda då den antogs av riksdagen.

3, 4, 5. Både handledning och fortbildning är viktiga insatser för personalen. Enheterna har ett eget budgetansvar och avsätter ett visst anslag varje år för förskolepersonalens fortbildning. Fortbildningsbehovet av den enskildes ska styras av vad enheten i kvalitetsarbete och utvecklingssamtal kommer fram till. De övergripande fortbildningsinsatserna som åligger stadsdelsförvaltningen, ska ske utifrån de mål som sätts upp inför varje verksamhetsår.

6. Stadsdelsnämnden håller med om att det även för förskolechefer ska finnas ett chefsutvecklingsprogram, analogt med det som finns för skolledare.

7. Enheterna har svårigheter att rekrytera förskollärare och därmed svårighet att uppnå de mål som sätts i verksamhetsprogrammen varje år, att andelen förskollärare ska höjas. Den möjlighet som tidigare fanns till vidareutbildning av barnskötare till förskollärare var ett sätt att lösa detta.

8. Vikariesituationen för förskolorna kan vid vissa perioder under året drabba förskolorna mycket hårt. Det är kostsamt att både betala sjuklön och vikarielön. Att lösa detta med så kallade fasta vikarier kan vara ett sätt men är inte möjlig utifrån den budgetram som idag tilldelas förskolorna.

9. Samverkan mellan förskola och förskoleklass utvecklas vidare allt eftersom alla enheter arbetar med kvalitetssäkring av sin verksamhet. I detta arbetssätt ingår även att detta överlämnande ska ske på ett professionellt sätt. Att uppdraga till varje stadsdelsförvaltning att ta fram rutiner för detta kan underlätta.

10. Föräldrar ska genom olika konstellationer ha rätt till inflytande över förskoleverksamheten. Detta ingår i det kvalitetsarbete förskolorna arbetar med. Alla förskolor har någon form av föräldramedverkan, vilket självklart kan utvecklas till att bli ännu bättre.

11. Det intäktsbortfall som kan komma att följa av ett förändrat taxesystem borde stadsdelsförvaltningarna kompenseras för så att det fortsatta arbetet med att höja kvaliteten kan fortgå. Förskolorna har idag svårt att kunna prognostisera sina kostnader p.g.a. det avtalssystem med hel- och deltid som idag finns. Då taxesystemet ändras är det inte längre relevant med detta avtalssystem. Syskonrabatten bör ingå även i ett nytt taxesystem.

Enskilt driven förskola bör handhas vid stadsdelsnämnderna då många samarbetsvinster kan göras för de barn som är inskrivna inom de privata och kommunala förskolorna.

RESERVATIONER M M

Motion 1998:92 om en bättre barnomsorg

Kista stadsdelsnämnd

Reservationen av Börje Vestlund m fl (s) är av följande lydelse.

Att återremittera ärendet samt att därutöver anföras.

Det är oklart vad som förvaltningen konkret instämmer i när det gäller motionen . Det är mycket enkelt att instämma i flera av de förslag som Annica Dominus har yrkat i sin motion. Däremot är det ytterst tveksamt om verkligen förvaltningen har instämt i den politiskt känsliga frågan om taxor, i synnerhet då denna fråga är föremål för utredning inom staden och beslut och förslag är att vänta under 1999. Förvaltningen bör lämna tydliga och distinkt förslag på vilka ställningstaganden förvaltningen gör i denna typ av remisser.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Särskilda uttalandet av Herman Gatica (v) är av följande lydelse.

Vänsterpartiet liksom övriga partier är överens med motionären om att mindre grupper barn och en välutbildad personal är bästa garanten för en lyckad barnomsorg.

- Flera män inom barnomsorgen, att föräldramedverkan stimuleras.
- Användningen av det svenska språket i syfte att motverka segregation är önskvärd.

Vi ser inte som förvaltningens uppgift att uppmuntra och stödja de personer som vill överta verksamheten i enskild regi. Privatiseringen ökar splittring bland barnen samt gör det svårt för förvaltningen att samordna de gemensamma resurserna, och på sikt skapa ett jämlikt samhälle. Om man vill värna om individens valfrihet, måste det innebära att resurserna fördelas efter behov, så att alla får tillgång till en bra barnomsorg.

Motion 1999:21 om förskolan

Kista stadsdelsnämnd

Reservationen av Börje Vestlund m fl (s) är av följande lydelse.

Att bifalla motionen

Att därutöver anföra.

Förskolan har de senaste åren fått en alltmer urgröpt ekonomi. Detta till följd av 1 a den besvärliga ekonomiska situationen staden befann sig i under senare delen av 90-talet. Men också därför att man inte i tillräckligt hög grad har riktat uppmärksamheten på de problem förskolan har haft att dels utveckla sin verksamhet men också att rekrytera kompetent personal. Dessutom måste förskolorna få mindre barngrupper och större personaltäthet. Det brukarinflytande som idag är naturligt i skolan har inte på samma sätt nått förskolan. Maxtaxan är ett första steg för att kunna gå mot en allmän förskolan. Den bör införas för att taxorna skall vara låga, och alla skall få en lägre avgift i förskolan. Systemet med deltidsschablon skall avskaffas därför att detta innebär att förskolor med många deltidsbarn får oacceptabla stora barngrupper för att få ekonomin att balansera.

Särskilda uttalandet av Larissa Karimsson (mp) är av följande lydelse.

Motionen från socialdemokratiska kommunfullmäktigegruppen lyfter upp många viktiga frågor.

Dock, ett förslag som handlar om "Avskaffandet av systemet med deltidstaxa och deltidsschabloner" anser Mp som ogenomtänkt och kortsiktigt. Det slår hård mot de familjer som redan lever på gränsen till socialnormen. På grund av att man inte har råd med barnomsorgen blir de tvungna att säga upp sina barns platser. Barnens rättigheter kränks i så fall igen.

Behov skapar efterfrågan. Det är inte alla familjer som behöver förskoleplatser på heltid. Orsaken kan vara, tex., föräldraledighet, studier m m. Att se till behovet blir tillfredsställt ligger i kommunens uppgifter i enlighet med gällande kommunallagstiftningen.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Särskilda uttalandet av Jan Valeskog m fl (s) och Hans Enroth (v) är av följande lydelse.

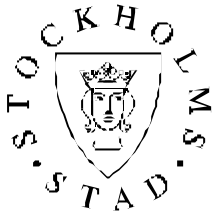
Förskolecheferna i Norrmalm har en ganska enhetlig bild av problemen på förskolorna i Norrmalm. Detsamma har de flesta föräldrar som har följt utvecklingen inom Norrmalms förskolor. Barngrupperna är generellt för stora för att kunna upprätthålla en god kvalitet. Barn klarar inte att relatera till alltför många människor vilket innebär stora risker för att förskolan i Norrmalm får många barn med behov av särskilt stöd. Om inte resurserna ökar kan dessa barn senare också få problem i grundskolan.

Det politiska intresset för förskolans pedagogiska arbete har, jämfört med det pedagogiska arbetet i den vanliga skolan, tyvärr minskat under det borgerliga styret. Förskolecheferna får generellt sett allt svårare att hålla budget. Man har ofta inte råd att ordna vikarier vid sjukdom eller semester. Många pekar på orättvisor mellan de kommunala förskolorna och de privata enheterna, t ex påstås det att privata förskolor ofta har kortare öppettider vilket inte de kommunala inte har rätt att ordna. I statistiken syns, enligt förvaltningen, en tydlig skillnad då andelen deltidsbarn inom den kommunala verksamheten uppgår till 29% medan endast 3% är deltidsbarn inom den enskilda verksamheten.

Farsta stadsdelsnämnd

Reservationen av Lilian Falkbäck m fl (s) och Ola Karlsson m fl (v) är av följande lydelse.

Till förmån för förvaltningens förslag.

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

1998:92

1998:92

Motion av Annica Dominus (c) om en bättre barnomsorg

Barnomsorgen är den verksamhet som inte har uppmärksammats tillräckligt den sista mandatperioden. Barngrupperna har blivit större och antalet vuxna per barn har minskat. Smärtgränsen för vad som är en anständig barnomsorg har nåtts på flera ställen i staden. Valfriheten har minskat på flera ställen i staden då vissa stadsdelsnämnder har vägrat privata nyetableringar eller utökning av antalet platser inom befintlig verksamhet. Deltidsförskolor har lagts ner och den dåliga ersättning till privata dagbarnvårdare med barn som även vill var i deltidsskolor har inneburit en minskad valfrihet för föräldrar. Deltidsförskolor och öppna förskolor spelar en stor roll för de barn som inte är på daghem. Det är viktigt både för familjer där barnet är hemma hos föräldrarna och där barnet är hos dagbarnvårdare. Deltidsförskolorna och de öppna förskolorna fyller både en viktig pedagogisk och social funktion. Under det senaste året har majoriteten hanterat stadens deltidsskolor och öppna förskolor på ett minst sagt tvivelaktigt sätt.

I ett flertal stadsdelsnämnder har majoriteten begränsat föräldrarnas valfrihet genom nedskärningar och rena nedläggningar av deltidsskolor och öppna förskolor. Systematiken i denna nedskärning är ett allvarligt hot mot valfriheten. Det slår hårt mot de familjer som valt en annan omsorgsform än daghem. Möjligheten måste finnas att kombinera deltidsskola och dagbarnvårdare.

Det nya systemet med ersättning till enskild barnomsorg som bygger på en snitttaxa i stadsdelen har inneburit att några dagbarnvårdare med många barn som har föräldrar med låga inkomster men som bor i en stadsdel med "höga" inkomster förlorar 10 000-talskronor per år.

Därför är det viktigt att när man diskuterar de ekonomiska förutsättningarna och en framtida utveckling av barnomsorgen slår fast vissa grundprinciper:

- ? Stockholms stad ska ha ansvar för att alla vårdnadshavare som arbetar, studerar eller är aktivt arbetssökande kan få en barnomsorgsplats utan oskäligt dröjsmål. Platsen ska dessutom vara utformat i enlighet med vårdnadshavarens önskemål om omsorgsform och läge.
- ? Föräldrarna ska fritt kunna välja vilken typ av barnomsorg man bästa anser passa sina och barnens behov. Det är föräldrarnas efterfrågan som ska styra utbudet av olika barnomsorgsformer. Staden ska garantera att privata och kommunala daghem, dagbarnvårdare och deltidsförskolor får lika villkor för sin verksamhet.
- ? Föräldrarnas inflytande över barnomsorgen bör öka, och föräldramedverkan stimuleras. Hur detta bäst sker bör lösas lokalt, med anpassning till varje enskild verksamhet. Barnens bästa ska sättas i för-
- ? ~~Barnomsorgen~~ Barnomsorgen måste utgå från barnens behov. Detta innebär att de barn vars föräldrar är hemma med nyfött syskon har rätt att ha kvar sin barnomsorgsplats 6 timmar per dag. Den gamla tretimmarsregeln hade många avigsidor. Stressade barn och föräldrar och en ersättningsnivå både till kommunal och enskilt driven barnomsorg som bland annat innebar stora barngrupper. Det var svårt att få enskild verksamhet att gå ihop eftersom den i många fall bygger på aktiv föräldramedverkan.
- ? Engagerad och välutbildad personal är den bästa garanten för en bra barnomsorg. För både föräldrar och barn är detta viktigt. Därför har centern som mål att minst 50% av personalen ska vara förskollärare.
- ? Personalens inflytande över den egna verksamheten måste öka. Avknoppningar bland personal som vill överta verksamhet i enskild regi ska uppmuntras och stödjas.
- ? Barnomsorgen domineras i stor utsträckning av kvinnlig personal. För att uppnå en bättre jämvikt måste fler män lockas till att arbeta inom barnomsorgen.
- ? Barn som är i behov av särskilt stöd måste ges den omsorg och omvårdnad som deras speciella behov kräver. En välutbildad personal är bästa garanten för att så sker, och att problemen tidigt uppmärksammas. Samverkan mellan barnavårdscentraler, mödravården, barnomsorgen, skolan och föräldrar måste bygga på öppenhet och dialog där revirtänkande inte
- ? ~~Existerar~~ Existerar barnens speciella situation bör noga följas och uppmärksammas. Barnomsorgen kan spela en viktig roll i arbetet med att motverka segregation. Inte minst gäller detta arbetet med att ge barnen goda kunskaper i det svenska språket. Språkförskolan är en viktig del i detta

svenska språket. Språkförskolan är en viktig del i detta arbete och bör utvecklas på fler ställen i staden.

- ? Kommunfullmäktige ska inte detaljstyra stadsdelsnämndernas verksamhet. Däremot är det angeläget att fullmäktige slår fast att verklig valfrihet ska råda inom såväl barnomsorg som förskoleverksamheten i Stockholm. Då måste deltidsförskolorna och de öppna förskolorna räddas. Alla 4- och 5-åringar som går hos privat eller kommunal dagbarnvårdare ska ha rätt till deltidsförskola.

Ersättningssystemet för privata och kommunala dagbarnvårdare måste utformas så att inga dagbarnvårdare nekar de barn och föräldrar som vill kombinera dagbarnvårdare med deltidsförskola p.g.a. ekonomiska skäl.

- ? Den från socialdemokraterna på riksplånet föreslagna maxtaxan för barnomsorg innebär en inskränkning i det kommunala självstyret. En förändring av barnomsorgstaxan bör genomföras med ett system som bygger på samma konstruktion som 1995 års taxa, men innehåller ytterligare en låginkomstrabatt. Hushåll med en samlad inkomst under 20.000 kronor/månad erhåller en sänkning av barnomsorgstaxan med 100 kronor/barn och månad. Inga familjer får höjd taxa.

Avgift/barn		Rabatt i förhållande till inkomst		
Barn i omsorg	Månadsavgift per barn , kr	Hushålls- inkomst, kr	Rabatt i %	Ny låginkomst- rabatt, kr/barn
1	2.000	0 - 8.999	75%	100
2	1.350	9.000 - 11.999	50%	100
3	1.000	12.000 - 14.999	25%	100
4	800	15.000 - 19.999		100
5	660			
6	560			

Mot bakgrund av ovanstående föreslås kommunfullmäktige besluta att förbättra barnomsorgen i enlighet med motionens förslag.

Stockholm den 5 oktober 1998

Annica Dominicus

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

1999:21

1999:21

Motion av Annika Billström m.fl. (s) om förskolan - första steget i det livslånga lärandet

Inledning

Nästan alla barn i Stockholm går numera i någon form av förskola. Förskolans verksamhet ger barnen både känslomässig och kunskapsmässig stimulans och utveckling. Den verksamhet som bedrivs inom Stockholms förskolor är i allmänhet av hög kvalitet och personalen är både kompetent och engagerad. Samtidigt står det klart att det finns betydande brister, varav de flesta beror på bristande ekonomiska resurser.

Förskolan är just nu intressant och aktuell av flera skäl:

1. den borgerliga majoritetens budget innebär hårda besparingar i resurserna till förskolan. I den rapport om läget i Stockholms förskolor som socialdemokraterna presenterade den 20 maj, framgår att den reella nedskärningen mellan 1998 och 1999 är mellan 1-4 % beroende på stadsdel. Urholkningen av förskolans resurser har pågått under hela 90-talet med totalt ca. 25%. Den största nedskärningen skedde under åren 1992-95, men inte heller under den mandatperiod då vi socialdemokrater ledde staden kunde förskolan helt skonas från besparingar.
2. kommunen beslutade under 1997 om en ny läroplan för förskolan som tydligare än tidigare visar att förskolan inte främst är till för att föräldrarna skall kunna arbeta utan att den finns till för att barnen skall kunna utvecklas både känslomässigt och kunskapsmässigt.
3. regeringen har i vårpropositionen lagt förslag om stegvis införande av en låg maxtaxa för förskolan samt införande av en allmän och kostnadsfri förskola från 3 års ålder.

Förskolan förtjänar att hamna högt upp på den politiska dagordningen. Förskolan har stor betydelse för barnens utveckling och deras möjligheter att klara sig bra högre upp i skolsystemet. De första åren i ett barns liv är oerhört avgörande både för barnets känslomässiga och kunskapsmässiga utveckling. En bra förskola kommer mycket högt på listan över vilka verksamheter som har störst potential att jämna ut klasskillnader mellan barn av olika bakgrund. Staden har förbundit sig att verka i enlighet med FN:s barnkonvention där barnets bästa alltid skall komma i första hand. det är mot den bakgrunden som vi lägger denna motion.

Läget i förskolan

Socialdemokraternas rapport "Läget i förskolan" innehåller en genomgång av resursutvecklingen inom förskolan under hela 90-talet, men också av hur den borgerliga skattesänkningen har slagit mot förskolans budget 1999. Några resultat ur rapporten:

- ? förskolans resurser har urholkats rejält under 1990-talet. Den största nedskärningen skedde under åren 1992-95. Den reala resursminskningen för kommunal barnomsorg i Stockholm har varit ca. 25 % under 1990-talet.
- ? enheterna får i verksamhetsprogrammen för 1999 inte tillräcklig kompensation för kostnadsökningarna (fr.a. löneökningar). Det innebär i realiteten att förskolans resurser mellan 1998 och 1999 minskas med mellan 1-4 % beroende på stadsdel.
- ? barngrupperna har ökat i storlek. En normal småbarnsavdelning (1-3 års ålder) har idag en storlek av 15-17 barn och en bemanning på ca. 2,75 anställd. En avdelning för 4-5-åringar består i allmänhet av 19-20 barn på 2,75 personal, men det finns exempel på upp mot 22-23 barn per avdelning.
- ? den låga personaltätheten och de stora barngrupperna gör det svårt att ge det individuella stöd som varje barn behöver. Ett barn kan endast relatera till ett visst antal andra människor – därför kan man inte ha så stora barngrupper som vi har idag.
- ? förskolorna har stora svårigheter vid sjukfrånvaro – dels blir det en ekonomisk belastning att ta in vikarier dels är det svårt att få tag på bra personal.
- ? det finns en brist på kompetenta förskollärare. Flera enheter pekar på rekryteringssvårigheter.
- ? det finns brist på tid och resurser för fortbildning. Fortbildningen ligger i princip nere i vissa stadsdelar.

Rapporten innehåller också en del positiva exempel. Den nya läroplanen för förskolan har stärkt den pedagogiska profilen i verksamheten och många förskolor jobbar mycket bra med kvalitetsutveckling, trots besparingarna.

Vad krävs för en god kvalitet i förskolan?

Det råder stor samstämmighet om vilka faktorer som är väsentliga för god kvalitet och vilka faktorer som är viktiga att bevaka när barnomsorgen skall utvärderas. Socialstyrelsen, som tidigare var den statliga myndighet som ansvarade för förskolan, anger inom ramen för Aktiv uppföljning följande faktorer:

- ? barngruppernas storlek och sammansättning samt personaltätheten
- ? hög kompetens hos personal och ledning
- ? möjlighet till kompetensutveckling
- ? kontinuitet i barn- och personalgrupper
- ? samverkan med andra nivåer och organisationer

I vår rapport ställde vi frågan till förskolecheferna vad som krävs för att de skall kunna nå upp till målen i läroplanen för förskolan. Om staden verkligen vill nå upp till läroplanens mål har vi i kommunfullmäktige fått entydiga råd av dem som svarat på denna enkät:

- ? Personaltätheten måste ökas och barngruppernas storlek minskas motsvarande ca. 2-3 barn per avdelning
- ? Vi måste lösa vikariesituationen
- ? Vi måste avsätta resurser för fortbildning och utvecklingsarbete
- ? Vi måste öka tillgången på utbildade förskollärare
- ? Vi måste stärka samverkan med skolan

Vi har tagit fasta på dessa krav i det förslag till utvecklingsprogram för Stockholms förskolor som vi nu lägger.

Utvecklingsprogram för förskolan

1. Förstärkning av verksamhetsresurserna. Förskolans resurser har minskats med 25 % under 90-talet. Det är enligt vår mening orealistiskt och kanske inte heller önskvärt att återställa det resursläge som fanns för tio år sedan, men å andra sidan är det vår bestämda uppfattning resurser måste tillföras för att förskolorna skall kunna nå läroplanens mål. Det är rimligt att förstärka resurserna så att den genomsnittliga storleken på barngrupperna kan minskas med två barn med bibehållen personalstat. Det skulle innebära att småbarnsavdelningarna i genomsnitt kommer ner i 13-15 barn och

arna i genomsnitt kommer ner i 13-15 barn och syskonavdelningarna till 17-18 barn per grupp. För att klara detta krävs ett reellt resurstillskott på ca. 10%. Det motsvarar ca. 250 mkr. Vi föreslår att resurserna tillförs under den kommande treårsperioden genom:

att fullmäktiges förskoleschablon till stadsdelsnämnderna varje år ökas motsvarande de reella kostnadsökningarna (för 1999 = 3 %)

att schablonen därutöver ökas med 3 % år 2000, 3 % år 2001 och 4 % år 2002

2. Insatser för att genomföra förskolans läroplan. Runt om i staden pågår arbetet för att föra ut och genomföra den nya läroplanen för förskolan. Det är viktigt att inte endast personalen på förskolorna utan även chefer på förvaltningen, förtroendevalda i ansvariga nämnder och inte minst barnens föräldrar får möjlighet att ta del av och diskutera läroplanen. Utbildningsnämnden bör få ansvar att följa upp hur den nya läroplanen för förskolan implementeras i stadsdelsnämnderna.

Vi vet att fortbildningen för förskolans personal är allvarligt eftersatt. Fortbildningen är minst lika viktig inom förskolan som inom grund- och gymnasieskolan. Ett intressant förslag som har förts fram är att den pedagogiska personalen inom förskolan erbjuds kontinuerlig handledning. Utbildningsnämnden bör utreda förutsättningarna för att införa ett system med handledning vid stadens förskolor.

Stadsdelsnämnderna har det huvudsakliga ansvaret för att ta fram fortbildningsplaner för förskolans personal. För att betona vikten av detta föreslås fullmäktige ge ett uppdrag till stadsdelsnämnderna att senast i verksamhetsplanen för år 2000 redovisa hur fortbildningen av förskolans personal skall organiseras och finansieras.

Det kan finnas behov av viss central fortbildning, främst för förskolecheferna. Utbildningsnämnden bör få i uppdrag att ta fram ett chefsutvecklingsprogram för förskolan, analogt med det som finns för skolledare inom grundskolan.

3. Personalrekrytering och lösning av vikariesituationen.

Nästan samtliga enheter rapporterar svårigheter att rekrytera utbildad personal, i första hand förskollärare. Den vidareutbildning av barnskötare till förskollärare som inleddes under 1998 har av den nya majoriteten lagts på is, trots att förskollärarbristen är större än någonsin. Totalt sett står den kommunala sektorn inför enorma rekryteringssvårigheter. Kommunförbundet prognostiserar att sammanlagt 600 000 personer måste rekryteras till vården, skolan och omsorgen under den närmaste tioårsperioden. Vi har i andra

sorgen under den närmaste tioårsperioden. Vi har i andra sammanhang pekat på vikten av att staden tar fram en samlad strategi för att lösa rekryteringsfrågorna, både för förskolan, skolan och äldreomsorgen. Strategin måste innefatta bl.a. följande:

- ? åtgärder för att öka attraktiviteten i de pedagogiska och vårdande yrkena. Detta innefattar såväl utveckling av arbetsorganisationen som av arbetsmiljön och lönesättningen.
- ? krav på dimensioneringsökning av de statliga högskoleutbildningarna inom dessa områden
- ? informationskampanjer på skolorna för att stimulera eleverna att välja gymnasiala och högskoleutbildningar som leder fram till yrken inom pedagogik, vård och omsorg
- ? återupptagning av kommunala bristyrkesutbildningar

Kommunfullmäktige bör ge kommunstyrelsen i uppdrag att återkomma med en samlad strategi för att lösa rekryteringsfrågorna för förskolan, skolan och äldreomsorgen.

Ett näraliggande allvarligt och generellt problem i förskoleverksamheten är vikariesituationen. Nästan alla enheter rapporterar svårigheter vid sjukfrånvaro i den ordinarie personalen. Svårigheterna handlar både om brist på pengar för att finansiera vikarien och om brist på kompetenta vikarier. På vissa stora enheter har man löst problemet genom att anställa en fast vikarie som kan alternera mellan avdelningarna beroende på behov. På andra ställen diskuteras någon form av vikariepool med fast anställd personal som alternerar mellan olika enheter. Fullmäktige har knappast förutsättningar att bedöma vilken metod som lämpar sig bäst i respektive stadsdel. Däremot bör KF uppdra åt stadsdelsnämnderna att ta fram en fungerande rutin för vikarieförsörjningen som garanterar att verksamheten inte drabbas vid tillfällig sjukfrånvaro hos den ordinarie personalen.

4. Förstärkta insatser för att koppla samman förskolan med sexårsverksamheten och skolan. Vi betraktar förskolan som det första steget i det livslånga lärandet. För oss är det självklart att stora vinster kan göras genom en närmare samverkan mellan förskolan, förskoleklass (sexårsverksamhet) och skolan. Det enskilda barnets utveckling kan bäst stödjas om verksamheten i de högre åldrarna hela tiden bygger vidare på den tidigare pedagogiska verksamheten. Det är också viktigt att personalens kunskaper om det enskilda barnets behov och förutsättningar inte går förlorade vid övergång mellan skolformerna.

Idag fungerar oftast övergången mellan förskoleklassen och skolan bra, eftersom förskoleklasserna är integrerade i grundskolans organisation. Däremot har övergången mellan förskolan och förskoleklassen försämrats sedan ansvaret övergick till skolan. I vissa stadsdelar har man byggt upp fungerande rutiner för överlämning mellan förskolan och förskoleklassen, men i andra tas kontakter endast för vissa enskilda barn med behov av särskilt stöd.

Kommunfullmäktige bör uppdra åt varje stadsdelsnämnd verka för en ökad integration samt att ta fram fungerande rutiner för överlämning mellan förskolan och förskoleklassen/skolan.

5. Brukarinflytande. Vi menar att föräldrarnas inflytande över förskolan bör vara något mer än bara rätten att få välja förskola. Det måste också finnas möjligheter att ha inflytande över verksamhetsplanering och ekonomiska prioriteringar. Självklart måste det finnas en balans mellan brukarnas inflytande, personalens professionella ansvar och det övergripande politiska beslutsfattandet. Många förskolor jobbar idag mycket framgångsrikt med ett ökat föräldraengagemang, både i form av formellt beslutsfattande via lokala förskolestyrelser och föräldraråd, men också i den vardagliga verksamheten, via förbättrade rutiner för information och dialog eller gemensamma aktivitetsdagar med föräldrarna. Många stadsdelsnämnder har också jobbat bra med att sprida dessa positiva erfarenheter till samtliga enheter. För att ytterligare betona betydelsen av detta bör samtliga stadsdelsnämnder få i uppdrag att vidta åtgärder för att stärka brukarnas inflytande över förskolan. Formerna för detta bör emellertid avgöras lokalt.

6. Taxesättning. Avgifterna för förskolan bör vara låga. Alla hushåll med små barn skall ha möjlighet att låta sina barn delta i förskoleverksamhet. Vi välkomnar därför regeringens förslag om införande av maxtaxa i förskolan. Staden bör omedelbart inleda ett arbete för att stegvis införa ett nytt taxesystem för förskolan enligt följande principer:

- ? En låg maxtaxa i enlighet med regeringens förslag så snart den statliga finansieringen av detta är klar.
- ? Systemet skall utformas så att alla föräldrar får sina avgifter sänkta i det nya systemet.
- ? Bibehållande av systemet med syskonrabatt.
- ? Avskaffande av systemet med deltidstaxa och deltidsschabloner (eftersom maxtaxan kommer att bli så låg menar vi att efterfrågan på kortare kontrakt med lägre avgift kommer att minska)

Sänkningen av taxan skall ses i samband med införandet av en allmän förskola från 3 års ålder. Därmed får alla barn rätt till minst tre timmars förskoleverksamhet per dag och den delen av verksamheten bör därför vara kostnadsfri. Maxtaxan kommer också att motverka de marginaleffekter som idag kan hindra hemmavarande föräldrar från att gå ut på arbetsmarknaden. Dock bör det inte vara en fråga om en enhetstaxa, där de föräldrar som idag har så låga inkomster att deras taxa underskrider den kommande maxtaxan skulle få höjd avgift. Taxan måste konstrueras så att alla föräldrar får en sänkt taxa. Nivån på en kommande maxtaxa bör ligga i närheten av den summa som nämndes i det socialdemokratiska valmanifestet, dvs. 700 kr för ett barn.

Detta förutsätter dock att staten går in och täcker kommunens inkomstbortfall. Kommunens ökade satsningar bör gå till att höja kvaliteten i verksamheten - inte till att sänka avgifterna.

Även i framtiden skall avgiftssystemet innehålla en syskonrabatt, så att man får reducerad avgift om man har fler barn inskrivna i förskola, förskoleklass eller skolbarnsomsorg.

Det nuvarande systemet med deltidstaxa och deltidsschablon medför en hel del svårigheter för förskoleenheterna. De ekonomiska förutsättningarna kan ändras väldigt dramatiskt om flera föräldrar väljer att gå över på deltidskontrakt, samtidigt som möjligheterna att dra ned på bemanningen i motsvarande grad är mycket begränsad. När heltidstaxan sänks så som föreslås i denna motion är det inte längre rimligt att ha en särskild reducerad taxa för de som vill utnyttja förskolan kortare tid. På så sätt förbättras förutsättningarna för en långsiktig planering och budgetering på förskolorna.

Kommunfullmäktige föreslås uppdraga åt utbildningsnämnden att utarbeta ett taxesystem baserat på ovanstående principer.

7. Enskilt drivna förskolor. Vi ser positivt på enskilt drivna förskolor. De har bidragit till en ökad mångfald, både vad avser pedagogisk inriktning och arbetsorganisation. Det viktiga är att förskoleverksamheten finansieras med gemensamma medel, att den är tillgänglig för alla barn och att verksamheten omfattas av de demokratiskt beslutade riktlinjerna, t.ex. förskolans läroplan. Det är viktigt att de enskilda förskolorna behandlas på samma sätt som de kommunala, både vad avser resurser och vad avser uppföljning och utvärdering. Vi motsätter oss därför den märkliga centraliseringen av ansvaret för de enskilda förskolorna från stadsdelsnämnderna till utbildningsnämnden. Det naturliga är självklart att det är de enskilda förskolorna har sina kontaktpersoner på de lokala stadsdelsförvaltningarna som ansvarar för tillsyn men också för att ge stöd och erbjuda deltagande i fortbildning m.m. Det är för oss också självklart att de enskilda förskolorna skall omfattas av samma

självlärt att de enskilda förskolorna skall omfattas av samma uppföljning och utvärdering som de kommunalt drivna enheterna. All verksamhet som finansieras av kommunala medel skall följas upp och utvärderas på samma sätt.

Generellt sett bedömer vi att de enskilda verksamheterna nu har lika ekonomiska villkor som de kommunala. Den sammanställning över resursutvecklingen som återfinns i vår rapport visar t.o.m. att de enskilda förskolorna har något högre kommunalt bidrag än de kommunala. Det finns dock variationer över staden som främst har att göra med skillnader i andelen barn som omfattas av syskonrabatt, deltidstaxa och låginkomstrabatt. Om våra förslag till förändringar av taxsystemet skulle genomföras skulle dessa skillnader försvinna av sig självt.

Vi föreslår kommunfullmäktige besluta att

1. anta ett utvecklingsprogram för förskolan i enlighet med denna motion
2. förskoleschablonen i fasta priser skall ökas med 10 % under den kommande treårsperioden
3. utbildningsnämnden får i uppdrag att följa upp hur den nya läroplanen för förskolan implementeras i stadsdelsnämnderna.
4. utbildningsnämnden får i uppdrag att utreda förutsättningarna för att införa ett system med handledning för den pedagogiska personalen vid stadens förskolor.
5. stadsdelsnämnderna får i uppdrag att senast i verksamhetsplanen för år 2000 redovisa hur fortbildningen av förskolans personal skall organiseras och finansieras.
6. utbildningsnämnden får i uppdrag att ta fram ett chefsutvecklingsprogram för förskolan, analogt med det som finns för skolledare inom grundskolan.
7. kommunstyrelsen får i uppdrag att återkomma med en samlad strategi för att lösa rekryteringsfrågorna för förskolan, skolan och äldreomsorgen.
8. stadsdelsnämnderna får i uppdrag att ta fram en fungerande rutin för vikarieförsörjningen som garanterar att verksamheten inte drabbas vid tillfällig sjukfrånvaro hos den ordinarie personalen.
9. stadsdelsnämnderna får i uppdrag att verka för en ökad integration mellan förskolan och förskoleklassen/skolan.
10. stadsdelsnämnderna får i uppdrag att verka för ett ökat brukarinflytande i förskolan

11. utbildningsnämnden får i uppdrag att utarbeta ett taxesystem baserat på nedanstående principer:

- ? En låg maxtaxa i enlighet med regeringens förslag så snart den statliga finansieringen av detta är klar.
- ? Systemet skall utformas så att alla föräldrar får sina avgifter sänkta i det nya systemet.
- ? Bibehållande av systemet med syskonrabatt.
- ? Avskaffande av systemet med deltidstaxa och deltidsschabloner

12. de enskilda förskolorna skall följas upp och utvärderas på samma sätt som de kommunala

13. ansvaret för att fördela pengar till de enskilda förskolorna samt att följa upp verksamheten flyttas från utbildningsnämnden till stadsdelsnämnderna.

Stockholm den 31 maj 1999

Annika Billström

Lars Rådh

Erik Nilsson

Barry Andersson

Elisabeth Brandt

Elisabet Lönngren